

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΜΕΣΣΟΤΑΙΑΣ ΚΑΙ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ
ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΣΟΤΑΙΑΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

Τὸ Filioque

Ἱερεμίας Φούντας

(Μητροπολίτης Γόρτυνος καὶ Μεγαλουπόλεως)

ΧΑΡ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ & Α. ΚΟΥΜΠΗ, ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟ ΜΕΣΣΟΤΑΙΑΣ Τ. Κ. 19003
ΤΗΛ. / FAX: 22990 40040, e-mail: ag.nikolaosmark@yahoo.gr
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ΝΑΟΥ: www.agnikolaosmark.gr

ΚΥΡΙΑΚΗ 20 ΙΟΥΝΙΟΥ 2021

✿ «# ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ».

✿ Μεθοδίου ιερομάρτυρος, επισκόπου Πατάρων (312).

✿ Νικολάου Καβάσιλα (ιδ' αϊ.).

Τὸ Filioque

Γερεμίας Φούντας (Μητροπολίτης Γόρτυνος καὶ Μεγαλουπόλεως)

1. Μιλώντας, ἀγαπητοί μου, γιὰ τὴν Ἁγία Τριάδα, τὸν Θεό μας, σήμερα θὰ πῶ γιὰ μιὰ μεγάλη διαφορά μεταξύ ἡμῶν τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν. Θὰ σᾶς μιλήσω γιὰ τὸ Φιλιόκβε. Εἶναι μεγάλη καὶ σημαντική ἡ διαφορά αὐτή, ἂν καὶ μερικοὶ τὴν λέγουν μικρή καὶ ἀσήμαντη. Ξέρουμε ὅτι τὰ τρία Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὁ Πατέρας, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, εἶναι ὁμοούσια. Ἀλλὰ ξέρουμε πάλι ὅτι τὸ καθένα Πρόσωπο ἔχει καὶ ἓνα ἰδικό του, ἓνα προσωπικό ἰδίωμα, πού τὸ διακρίνει ἀπὸ τὸ ἄλλα Πρόσωπα. Δηλαδή, ἡ Ἁγία Τριάδα εἶναι καὶ ἀμέριστη, ἀλλὰ εἶναι καὶ μερισμένη. Ὅπως τὸ λέγει ἀκριβῶς ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, «ἀμέριστος ἐν μεμερισμένοις ἡ θεότης»! Τὰ προσωπικά ἰδιώματα τῶν Προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος [...] εἶναι τὰ ἐξῆς: Ὁ Πατέρας εἶναι ἀγέννητος, εἶναι «αὐτογενής», καὶ εἶναι καὶ ἡ πηγή γιὰ τὴν ὑπαρξη τῶν δύο ἄλλων Προσώπων. Ὁ Υἱὸς γεννᾶται ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα. Δηλαδή, ὁ Υἱὸς ἔχει διαφορετικὴ σχέση μέ τὸν Πατέρα ἀπὸ αὐτὴ τὴν σχέση πού ἔχει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μέ τὸν Πατέρα. Ὁ μὲν Υἱὸς γεννᾶται ἀπὸ τὸν Πατέρα, τὸ δὲ Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα. Ἄλλο τὸ «γεννᾶται» καὶ ἄλλο τὸ «ἐκπορεύεται».

2. **Γ** αὐτὸ τὸ σημεῖο, ἀδελφοί μου, συγκρουόμαστε ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι μέ τούς Ρωμαιοκαθολικούς: γιατί αὐτοὶ πιστεύουν καὶ ὁμολογοῦν ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται ὄχι μόνο ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ «καὶ ἀπὸ τὸν Υἱόν». «Φιλιόκβε» (Filioque) λέγεται στὴν λατινικὴ γλώσσα ἡ ἔκφραση αὐτή. Τὴν πίστη αὐτή, ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται καὶ ἀπὸ τὸν Υἱό, τὴν ἐξέφρασε στὰ γραπτά του ὁ ἅγιος Ἀύγου-

Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ (Ιωάν. ζ' 37-52, η' 12)

Τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἐορτῆς εἰστήκει ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔκραξε λέγων· Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρέουσιν ὕδατος ζῶντος. Τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ Πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν· οὐπω γὰρ ἦν Πνεῦμα Ἅγιον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη. Πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης. Ἄλλοι ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός. Ἄλλοι ἔλεγον· Μὴ γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστός ἔρχεται; Οὐχὶ ἡ γραφή εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαυὶδ καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης ὅπου ἦν Δαυὶδ, ὁ Χριστός ἔρχεται; Σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν. Τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας. Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι· Διατί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν; Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται· Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι· Μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε; μὴ τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων; ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον ἐπικατάρτατοί εἰσι. Λέγει Νικόδημος πρὸς αὐτούς, ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτόν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν· Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον καὶ γνῶ τί ποιεῖ; Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; ἐρεύνησον καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγγήγερται. Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε λέγων· Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

στῖνος καὶ τὴν χρησιμοποίησε ἡ Σύνοδος πού ἔγινε στὴν Φλωρεντία τὸ 1438 γιὰ τὴν ἔνωσή μας με τοὺς Δυτικούς. Δηλαδή, ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος, καὶ μαζί του οἱ Δυτικοί, πιστεύουν δύο προαιώνιες ἐκπορεύσεις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος: Μία ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ μία ἀπὸ τὸν Υἱό.

3. **Θ**ά μιλήσω ἀμέσως γιὰ τὴν πλάνη καὶ τὴν αἵρεση αὐτὴ τῶν Δυτικῶν. Γιὰ νὰ τὴν νοήσουμε ὁμῶς καλύτερα τὴν πλάνη αὐτὴ, θέλω Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς

νά ξεκαθαρίσω πρώτα τήν δική μας πίστη γιά τό Ἅγιο Πνεῦμα καί νά πῶ ὅτι: Καί ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι πιστεύουμε γιά τό Ἅγιο Πνεῦμα ὅτι, ὅπως ἐκπορεύεται προαιώνια μόνο ἀπό τόν Πατέρα (βλ. Ἰωάν. 15,26), ἔτσι ἀποστέλλεται καί φανερώνεται ἐν χρόνῳ στόν κόσμο ἀπό τόν Υἱό (βλ. πάλι Ἰωάν. 15,26). Ναί, ἀδελφοί μου. Ἀκοῦστε: Γιά τόν Ἰησοῦ Χριστό πιστεύουμε δύο γεννήσεις. Ἡ μία εἶναι ἀπό τόν Θεό Πατέρα προαιώνια, «πρό πάντων τῶν αἰώνων». Ἡ δευτέρη ὁμως γέννηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔγινε ἐν χρόνῳ ἀπό τήν Παναγία Μητέρα Του, στίς ἡμέρες τοῦ βασιλιᾶ Ἡρώδη. Ἔτσι, λοιπόν, καί γιά τό Ἅγιο Πνεῦμα: Πιστεύουμε ὅτι ἐκπορεύεται προαιώνια ἀπό τόν Θεό Πατέρα, ἀλλά στόν κόσμο στέλνεται ἐν χρόνῳ ἀπό τόν Υἱό. Τό λάθος τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν εἶναι ὅτι αὐτή τήν ἀποστολή τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στόν κόσμο ἀπό τόν Υἱό πού γίνεται ἐν χρόνῳ, αὐτοί τήν νομίζουν ὡς αἰώνια ἐκπόρευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπό τόν Υἱό καί μιᾶνε ἔτσι γιά Φιλιόκβε.

4. **Θ**ά ποῦμε λίγα λόγια γιά τήν πλάνη τοῦ Φιλιόκβε, γιά νά φανεῖ πόσο σοβαρή εἶναι. Εἶναι αἵρεση.

(α) Ἐνῶ, εἶπαμε, μία εἶναι ἡ ἀρχή θεότητας, ὁ Πατέρας («Μοναρχία» θεότητας, τό λέμε αὐτό), πιστεύοντες οἱ Καθολικοί τό Φιλιόκβε δέχονται δύο ἀρχές στήν θεότητα: καί τόν Πατέρα καί τόν Υἱό, ἀπό τούς ὁποίους ἐκπορεύεται τό Ἅγιο Πνεῦμα. «Διαρχία», λέγεται αὐτό, «διθεϊσμός». Δύο Θεοί!

(β) Ἐπειδή ὁμως δέν εἶναι δυνατόν νά δεχθοῦν οἱ Καθολικοί τόν «διθεϊσμό», λέγουν ὅτι ὁ Πατέρας καί ὁ Υἱός, ἀπό τούς ὁποίους, κατ' αὐτούς, ἐκπορεύεται τό Πνεῦμα, ἀποτελοῦν μία ἀρχή καί ἐπομένως δέν εἶναι διθεϊστές. Δηλαδή, τώρα μέ αὐτό πού λένε σύγχυσαν καί συγχώνευσαν τά δύο θεῖα Πρόσωπα, πού εἶναι ἀσύγχυτα· αὐτό πάλι ἀποτελεῖ ἄλλη αἵρεση τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, τόν ἡμισαβελλιανισμό [...]

(γ) Πῶς κατάφεραν οἱ Καθολικοί νά συγχύσουν τά δύο θεῖα Πρόσωπα, τόν Πατέρα καί τόν Υἱό (πού εἶναι διαφορετικά Πρόσωπα), γιά νά ποῦν ὅτι αὐτά ἀποτελοῦν μία ἀρχή, καί ἐπομένως τό Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται καί ἀπό τόν Υἱό; Απλούστατα: Τόνισαν τήν κοινή θεία Οὐσία, γιατί εἶναι ἀλήθεια ὅτι τά Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι ὁμοούσια. Αὐτό πάλι ἀποτελεῖ φοβερό λάθος, πού ἔκανε

Κυριακή τῆς Πεντηκοστής

λανθασμένο τόν θεό τῶν Καθολικῶν. Οἱ Καθολικοί πραγματικά τονίζοντας τήν θεία Οὐσία σέ βάρος τῶν Προσώπων, ὅπως τό εἶπαμε παραπάνω, μετέτρεψαν τόν Θεό σέ μιᾶ ἀφηρημένη οὐσία. Ὁ Θεός γιά τούς Καθολικούς εἶναι ἕνα ἀπόμακρο καί ἀπρόσωπο ὄν καί πρέπει νά ὑπάρξουν ἔξυπνοι στό μυαλό ἄνθρωποι, γιά νά μᾶς πείσουν μέ μεταφυσικά ἐπιχειρήματα ὅτι ὑπάρχει. Ὁ Θεός γιά τούς Καθολικούς εἶναι ὁ θεός τῶν φιλοσόφων καί ὄχι ὁ προσωπικός Θεός, ὁ Θεός τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσαάκ καί τοῦ Ἰακώβ. Ἐμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι γευόμαστε τόν Θεό μέ τήν καρδιά, νοιώθουμε αὐτό πού λέει ἡ Ἁγία Γραφή γιά τόν Θεό μας, ὅτι δηλαδή εἶναι αὐτά τά δύο: ΠΡΟΣΩΠΟ καί ΑΓΑΠΗ.

(δ) Οἱ Καθολικοί μέ τό Φιλιόκβε ὑποτάσσουν τό Ἅγιο Πνεῦμα στόν Υἱό καί γι' αὐτό ἡ Δύση δέν δίνει μεγάλη σημασία στό ἔργο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, στήν Ἐκκλησία καί στήν καθημερινή ζωή τοῦ κάθε πιστοῦ. Γι' αὐτό ἡ Ἐκκλησία γι' αὐτούς εἶναι ἕνας κοσμικός θεσμός καί κυβερνᾶται σάν ἕνας ἀνθρώπινος ὀργανισμός. Γι' αὐτό καί τονίζεται ἡ παπική ἐξουσία καί αὐθεντία.

5. **Γιά τόν ἱερό Αὐγουστῖνο, πού ἀνέφερα, [...]** ἡ μεγάλη ἔλλειψη του ἦταν τό ὅτι δέν γνώριζε τήν ἑλληνική γλώσσα καί δέν ἐμελέτησε λοιπόν τούς Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ σωστή ἐρμηνεία τῶν ἁγίων Γραφῶν, λέγουμε οἱ Ὀρθόδοξοι, γίνεται διά τῶν ἁγίων Πατέρων. Στό θέμα ὅμως πού ἀναφερθήκαμε σήμερα ἔχω νά πῶ ὅτι ναι μέν ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος δέχεται ἐσφαλμένα τήν ἐκπόρευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος προαιωνίως καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἀλλά λέγει ὅτι ἡ ἐκπόρευση αὐτή γίνεται «μέσω τῆς δωρεᾶς τοῦ Πατρός». Ἀκόμη δέχεται ὅτι τό Ἅγιο Πνεῦμα «πρωταρχικά» καί «κύρια» ἐκπορεύεται ἀπό τόν Πατέρα. Ἡ δοξασία αὐτή τοῦ Ἁγίου Αὐγουστίνου, ἔρχεται πιό κοντά στήν Ὀρθόδοξη πίστη μας.

✱

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΕΙΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Δευτέρα 21 Ιουνίου 2021, Ἅγιος Νικόλαος Μαρκ/λου 7:00 π.μ.

Πέμπτη 24 Ιουνίου 2021, Ἅγιος Νικόλαος Μαρκ/λου 7:00 π.μ.

Σάββατο 26 Ιουνίου 2021, Ἅγιος Νικόλαος Μαρκ/λου 7:00 π.μ.

ΧΑΡ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ & Α. ΚΟΥΜΠΗ, ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟ ΜΕΣΣΟΓΑΙΑΣ Τ.Κ. 19003, ΤΗΛ. / FAX: 22990 40040,

e-mail: ag.nikolaosmark@yahoo.gr, ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ΝΑΟΥ: www.agnikolaosmark.gr

Κυριακή της Πεντηκοστής